

DE KLACHT VAN DE VREDE

jibbe willems 2021/2022 voor Capella Brabant

geïnspireerd op Erasmus' Querela Pacis (1517)

DE VREDE

toen de wereld naar lucht lag te happen
allen ten prooi aan dezelfde dreiging
aan ziekte en paniek
om het onbekende dat in golven over de globe sloeg

toen de wereld haar deuren sloot
zich tussen vier muren bewoog
voor elkaar verborg
met het scherm als enige venster naar buiten

dacht ik ja

ja

we zijn er

dit is het moment waarop ze hun verschillen vergeten
dit is het moment waarop de mensheid
dat dier dat per ongeluk aan land kwam
die vis die pootjes groeide
die aap die rechtop ging lopen en een stem kreeg

eindelijk

eindelijk de handen niet langer zal gebruiken
als vuist om bloedneuzen te slaan
als vinger om te heffen
om de trekker te leggen
of om zichzelf te bevechten
maar de handen uit zal steken
naar elkaar
ineenslaat

dit is het moment
dacht ik
waarin het grotere belang triomfeert boven het eigen belang
omdat het eigenbelang baat heeft
bij het grotere belang

dit was het moment
dat mens
dat mensheid
samen
de stap vooruit kon zetten

adempauze
tussenpoos
nieuw begin

want dit was het moment dat de dood
over alle continenten kwam

waarin de mens haar ouderen en zwakkeren
maar niet alleen
ook haar kinderen en krachtigen
intubeerde en in kunstmatige coma's hield

buik omlaag
ogen naar de grond
op steeds schaarsere ziekenhuisbedden
in gesloten afdelingen
afgesneden van gezinnen en geliefden
verzorgd door artsen in astronautenpakken
hun laatste woorden raspend
over videoverbindingen

aan zuurstof
gratis te ademen
je zuigt het zo de lucht uit
kwam tekort
in de collectieve ademnood

lijkenstapels in Manhattan
massagraven in São Paulo
gedecimeerde verzorgingstehuizen van Brabant tot in Barcelona
naar adem happende patiënten
op ziekenhuisvloeren in Delhi
voor dood achtergelaten op straat
of in zwart plastic gewikkeld
naast voordeuren in Guayaquil

nu
dacht ik
naïef – ja – maar in de bereidheid te geloven
zit optimisme
en optimisme
redt mij op het nippertje van het cynisme

nu
dacht ik
is er iets groters dan de mens alleen

toen de grafieken steigerden
de lichten doofden
de straten leger werden
en de wanhoop sudderde
laaide mijn hoop op

wanneer dan
als nu niet
is de tijd

elkaar de hand te reiken

zelfs op het diepste punt van de put
gloort licht als we naar boven durven kijken

dus
dacht ik
hoopte ik

het is tijd voor mij om terug te keren

ik
zal weer verwelkomd worden

maar nee
in plaats van vuurpijlen
ontploffen de fosforbommen

zag u al wie ik ben?

goed
ik straal niet meer zo fel als in mijn jonge jaren
toen ik hoop nog grif verwarde met vertrouwen
en ik beloftes van de mensen
nog niet herkende als half leugen
half goed voornemen (tegen beter weten in),
droomgedachten die te pletter zouden vliegen tegen het leven

zag u al wie ik ben?
herkende u mij?

misschien herinnert u zich mij uit dromen die u als kind had
voor dat kind te pletter vloog
tegen wat het werd verkocht als harde werkelijkheid
en er uit de scherven een volwassene opstond: u

waarschijnlijk bent u al de dromen
die u als kind had al vergeten

jammer

want die dromen bevatten waarheden

en die dromen bevatten mij

kijk nog eens goed

probeer onder het patina van eeuwen
dat zich op mijn huid genesteld heeft
iets terug te zien van vroeger blaken

stralen zelfs

toen de toekomst nog in mij vlamde
klaar om het hart in lichterlaaie te zetten
- dat is gedoofd nog voor het brandde

maar in mij gloeit nog een laatste morzel
nét genoeg voor een kleine vonk

ziet u het niet?

ik ben de vrede

ja?

dat zegt u wel wat?

vrede?

misschien herkent u mij
vanaf de rug
met hangende schouders
op de vlucht

zo ben ik meestal aan de mens verschenen
uitgejouwd
besmeurd met pek en veren
met fakkels en hooivorken de stadspoort uitgedreven

terwijl volle beddensteken op me leeg werden gesmeten
ik druipend van pis walmend naar uitwerpselen

en als ik struikel helpt niemand mij overeind

ze vertrappelen mij
werpen scherpe stenen naar mijn schedel
prikken gepunte stokken in mijn zachte delen

mijn ogen steken van traan en mosterdgas
mijn voetzolen opengehaald aan prikkeldraad

wanneer ik mij wankel over de vloer schraap
om een schaduw in te vluchten
te verdwijnen
jagen ze me met pantservoertuigen na
BUK-raketten
de vertrokken koppen besmeurd met camouflageverf
terwijl een steeds vernuftiger arsenaal
op me leeg geschoten wordt

ik strompel door woestijnen
waad door water
dobber in lekke schuiten langs onzichtbare grenzen
wordt door kustwacht in zwarte pakken
terug de golven op gesmeten
loop tegen hekken en muren op
ingesloten door formulieren en papieren
sleep ik mij
van niemandsland naar niemandsland

sorry

nee

natuurlijk herkent u mij niet

dat neem ik u niet kwalijk

want

denkt u

maar

denkt u

wat zit die nou te zaniken

ik leef toch niet in oorlog?

die is voorbij

ja

in mei houden we een minuut of twee de tong

achter de tanden verborgen

(als we eraan denken want eerlijk gezegd

soms zijn we diep in gesprek verzonken

en dan vliegen die handvol seconden

ook zo de klok uit – sorry – volgend jaar beter

proost

op de vrede)

want kom

er staat geen loop op ons gericht

ons gezicht danst niet in het dradenkruis

van sluipschutters die uit het duister

komen tijgerkruipen

dat is iets van toen

of daar: ver weg

niet hier

nee nee

aan de grenzen van mijn erf

wordt geen concentratiekamp gebouwd

waar ik de ogen voor moet sluiten

we hebben het toch goed?

en ja

dat heeft u

goedgoedgoedgoed

want zelfs in het jaar van collectieve ondergang
bleef het orkest spelen
en wisten de dames en heren in de danszaal
niets van het water dat de stookruimte in gutste

in plaats van de kloof te dichten
elkaar tegemoet te komen
en de hand te schudden

de grondig gedesinfecteerde hand
op anderhalve meter afstand te schudden

werd de kloof dieper
dieper
werd het een afgrond
en de massa's aan de rand van de afgrond
werden groter
en wie zich niet meer vast kon klampen
en de kloof in donderde
viel dieper harder sneller dan voorheen

welk mens ving nog een ander op?

ah sorry
vergeef me het geraaskal van de vrede
wie idealen heeft
en die heb ik
al zijn ze met de tijd in rafels neer gaan hangen

heeft soms de neiging door te drammen

mijn excuses

wat spreek ik u aan
u van goede wil
u bent niet eens gewapend
u staat niet klaar met prikkeldraad
om mij in vast te snoeren
u heeft zelfs geen vloek
achter uw huig verstopt klaar
om naar mij toe te slingeren

u bent het niet

wie wel?

ik zal mijn verlies moeten pakken
en wie verliest heeft soms de neiging
de schuld buiten zichzelf te zoeken

mijn excuses mea culpa niet uw schuld uw schuld uw grote schuld
dat ik ben teleurgesteld
ligt aan mijn verwachtingen

ik laat u
(nogmaals sorry)
en toon u het uitzicht
dat u kent; mijn achterkant
de vrede die zich uit de voeten maakt

[de vrede vertrekt, bedenkt zich, draait zich terug om]

hm

ik denk wel eens;
was beest gebleven

u was beter af geweest
als u de laatste fase van de evolutie
de meest destructieve
aan u voorbij had laten gaan

niet uw schuld niet uw schuld uw grote schuld
ik weet het
u bent er ook maar een beetje in gerommeld
voor u het wist stond u daar, rechttop
kieuwen getransformeerd tot longen
steeds minder vacht
stond u daar met uw opponeerbare duim
uw staart tot stuit gereduceerd
in staat gedachten in geluid te vangen
in taal
poëzie doodsbedreigingen oorlogsverklaringen zo dat escaleerde snel

u had dier moeten blijven
aap
of beter nog
vis

een vis heeft nooit de oorlog aan een vis verklaard
een aap nog nooit een A-bom op een aap gegoid
een vlinder heeft zich nimmer in een tank verschanst
geen paard heeft ooit een theater vol met veulens plat gegoid

dat doet de mens

de mens de mens

vernietiger van werelden

was beest gebleven!

maar nee

de mens is mens om meer meer meer

stilstand is dood
het is een onderscheidend kenmerk van de soort
dat die moet blijven groeien tot 'ie barst

zie de mens

steeds harder
steeds sneller
vliegt de mens

hij geeft zichzelf vleugels
en een verbrandingsmotor

hij stort de wereld
vol beton
voor lanceerplatforms

hij bouwt torens
die tot bloedens toe
de wolken krabben

hij bouwt ijzeren vuisten
met buskruiten knokkels
en slaat gaten
in hoofdsteden
en zustervolkeren

hij bouwt hek en heining
bespant het met prikkeldraad
jaagt vlammen in de ovens
om broedervlees tot as te branden

want mens, zijn remmen doorgesneden,
touwen los, bevrijd van de klemmende ketenen
van zijn verleden, los van zwaartekracht
die hem aan zijn grond bond, nu zonder
beperking of grens of beknelling, die mens,
schiet in de versnelling, een plasticverslaafde
teerkluivende dieselsnuivende
eeuwig voortrazende vooruitgang
ronkend en rokend en oliedronken waggelend
zonder pauzeknop of noodstop
op de ondergang af kachelend
in de strijd van allen tegen allen

stikkend beweert hij
dat er lucht genoeg is
om vijf voor twaalf
nog dat het vreselijk vroeg is
wanneer de zon
op zijn vel danst
beweert hij dat het fris is

dat het best
een graadje warmer kan
dat er echt
heel weinig mis is

zijn ziel, hem al ontvlucht
sloeg een holte in zijn borstkas
die hij vult met HDTV
met suiker en Big Macs
met digitale seks

hij drukt zijn pixel ongevraagd
in willekeurige computerpoorten
spuit virussen van alle soorten
zijn virtuele wereld in

waanzin en weerzin
gaan hand in hand

systemen lopen vast
algoritmes krijgen tanden
klauwen
trek in mensenvlees

en mens
zo lang uit evenwicht
weet niet meer wat het verschil is
tussen hoop
en vrees

sorry

sorry

SORRY!

het maakt me soms moedeloos

nu de waanzin luwt
keert de weer wereld terug naar de eerder ingeslagen weg
de eerder ingeslagen doodlopende weg

geen inzicht stuwt de mensheid hoger
maar blind hobbelt hij voort
op het pad der vernietiging

ik wou dat ik een antwoord had

dat ik
de vrede
dit wrede lot
voor u kon torsen

u een eindoplossing kon bieden

maar waar
in vredesnaam
moet ik beginnen?

de goden?

de meeste goden zijn allang verdwenen
zij lieten lege plekken in de lucht
we kunnen naar de hemel wijzen
maar daar zijn ze al lang geleden uit gevluht

de wetenschap?

de wetenschappers hebben hun strot al schor geschreeuwd
wie luisterde?

ze zijn weggezet als Cassandra's
valse profeten
alle kennis die niet comfortabel was
wil de mens niet weten

en zo wordt feit voor feit
de wetenschap vergeten
en ingeruild voor meningen
die prettiger zitten

moet ik een beroep doen
op de mannen van god
de mannen in wiens naam
naasteliefde synoniem met onderdrukking werd?

moet ik een beroep doen
op de vorsten presidenten zittende politici
zouden zij die vrede met de mond belijden
maar de vinger op de trekker houden
de mensheid naar de vrede leiden?

en zou de mensheid volgen?

naar wie is mens bereid te luisteren?

liever dan zijn vinger op te steken
wijst hij naar de ander

sorry

sorry

het is mijn schuld mijn schuld mijn grote

ik heb me vergist

de vrede is een dom figuur

meelijwekkend is zij

keer op keer klapt zij tegen de stenen

heft het hoofd

bloed druipt in haar ogen

en daar wankelt zij weer voort

gedreven door vergeefse hoop

op

wat?

dat mens tussen de schouderbladen vleugels groeit?

dat geweten consequenties knaagt?

dat meelij handelingen baart en mens zich

wanneer de nacht het donkerst wordt

zijn medemens het licht in draagt?

ik ken de mens al eeuwen

elke vrede die de mensheid kent

is wankel

plaatselijk

en tijdelijk

meer een wapenstilstand of een interbellum

dan een duurzaam samenleven

meer per ongeluk

wat zijn dit toch voor wezens

zo gelijk

zoveel meer dat mensen bindt dan scheidt

maar vooral bindt hun

de neiging naar de strijd

mijn schuld mijn schuld mijn

ja

mijn vergissing

de ademnood was niet collectief

die was

net als de oorlog

ongelijk verdeeld over de aardbol

er wordt in het zuiden meer gestikt dan in het noorden

er wordt in het oosten meer gestorven dan in het westen

en

als altijd:
de armste schouders
dragen de zwaarste lasten

dit gaat niet over u
sorry
nee
natuurlijk niet
dit gaat over de anderen

het gaat altijd over de anderen

als die anderen zich nou wat beter zouden gedragen
zou u nu niet
naar het geraaskal
van een gedesillusioneerde vrede hoeven luisteren

is ook niet leuk

nee

gelukkig is de muziek goed
locatie
ook mooi
en straks is er een wijntje
om mijn bitterheid mee weg te spoelen

sorry

het is ook niet dat u van niets weet
toch
nee nee
ik vertel u niets nieuws

u bent op de hoogte

clichés!

ja

zit ik boordevol mee
ik kots clichés
tot ze alle waarde en betekenis verliezen

ik geef u vast een voorzet voor het nagesprek
de recensenten schrijven mee:
de vrede vertelde ons niets nieuws

nee

dat is dus het probleem

ik wil u graag iets nieuws vertellen
maar ik sta met lege handen

wat sta ik hier dan nog te dreinen

dat gezeik van die vrede
heb er al helemaal geen zin meer in

waarom brengt ze niet een boodschap van optimisme?

ja

als je mensen om de oren slaat
dan keren ze zich af
je moet ze laten lachen
en een schouderklopje geven

niemand houdt van een onheilsjanker

een profete die zich vrede noemt
maar met hel en oorlog dreigt
vijf seconde voor de eindtijd!

wie met woorden wordt geslagen
weigert verder nog te luisteren

één ding weet ik zeker
wie de mens de weg wijst
ziet hoe hij een ander pad inslaat

als ik de mens vertel wat hij moet doen
zal hij het laten
en wat ik de mens zeg dat hij laten moet
dat zal hij doen

ik heb de mensheid eeuwenlang gebeden gesmeekt vermaand gevraagd maar nee
niet meer

zak er maar in

het spijt me!

pom pom pom
misschien moet ik een mop vertellen?

laten doorschemeren
dat het allemaal heus wel goed komt goedkomt
vanzelf

ja

we hoeven er niets voor te doen

niet van die doem
die steeds mijn bek uit borrelt

zal ik niet meer doen
ik zal zwijgen over de laatste veilige havens
waar een schijn van vrede heerst
ik zal niet waarschuwen dat die verdwijnen
wanneer de mens niet
boven zijn eigen belang uit kan stijgen

wanneer de mens niet ziet
dat het grotere belang zijn eigen belang *is*

sorry
gaat ze weer!

ja stom

het is ook allemaal te groot
hè
te groot voor één mens
wat moet je nou

niks

niks

sorry

ik hou erover op

ik zal gaan
sorry
vergeet me
denk maar niet meer aan mij

ook dit gaat voorbij

ik zal u niet meer lastig vallen

leun lekker achterover
en het komt vanzelf goed
voor u

ik ben weg

vaarwel

dit is mijn afscheid

de vrede verdwijnt
en laat u over aan de strijd

laat alle maskers vallen
en wacht op het onvermijdelijke

geniet ervan

wanneer de vlammen door de straten jagen

vuur vreet huid van zuigelingen op
brandt ogen uit hun kassen
smelt geslachten brengt
rivieren aan de kook
die verdampen in hun loop
slaat vogels uit hun vlucht

blaast torenflats tot fakkels
tot sintels schroeien werelddelen
en al wordt as
boven in de hemelen
en hier
beneden

nee

bah

hè

gadver

ik hou

er

over

op

hoop

hoop!

daar strompelen we op voort

nietwaar

hoop laat ons door het duister kruipen

ik moet hier komen met een boodschap van hoop

ik ben immers de vrede

dus

alles komt goed

ja

vanzelf

alles komt goed